ΣΥΝ ΘΕΩ.

DISPUTATIO MEDICA

De

SCABIE,

Quam

AUSPICE DEO TER-OPT-MAXUMO,

Sub

MODERAMINE

DNI. MICHAELIS HEILANDI,

Philoſophiæ & Medicinæ Doctoris celeberrimi, & P. P. meritiſſimi,

Dn. Patroni, Promotoris ac Præceptoris ſui perpetuò venerationis cultu obſervandi, colendi,

Publicæ placidæque Philiatrorum cenſuræ ſubjiciet

GEORG-HENRICH BERDIES/
Gieſsâ-Haſſus.

Ad diem Novembr. horis locoq; conſuetis.

Typis VIDUÆ Friderici Kargeri, Academ. Typogr. Ordin.
ANNO M. DC. LXXVII.

PROOEMIUM.

NUllam non humani corporis partem variis ac innumeris morborum generibus divexari, & ineffabilibus cruciatuum miſeriarumq́ agminibus infeſtari noſtro magno faſtidio indies experimur. Multæ morborum μυριάδες & dolorum phalanges in noſtram, dum hic agimus, conſurant perniciem. Aſt natura de ſalute humani corporis ſolicita, quo variorum morborum inſultus avertere & profligare queat, omnem iterum impendit operam; Hinc vitioſos humores, qui in corpore humano colliguntur & cumulantur à centro ad circumferentiam, à membris principibus & nobilioribus, nec non vaſis majoribus ad ambitum corporis propellit; unde varia tumorum, tuberculorum, puſtularum ut & ulcerum genera, ſicut etiam variæ maculæ & coloris mutationes exoriuntur, quod illi, qui Scabie, Impetigine, Lichenibus, Mentagra, aliisq́ affectibus cutaneis afflicti, experiuntur. Ex quorum numero hâc vice de Scabie tantùm, utpote affectu, qui ob deformitatem & turpitudinem magis moleſtus, quam ob aliud, quod imminet, diſcrimen periculoſus eſt, quive ætate juvenili ſæpè ab aliis præſervat morbis, alios-que quandoq́ ſanat, placidè & cum fructu diſſerere & conferre non intempeſtivum duximus. Antequam a. hanc de SCABIE *materiā aggrediamur, D.O.M. imprimis auxilium, Lectoris verò eruditi faventem animum, æquiſſimiq́ (ut par eſt) judicii candorem ſubmiſsè ac decenter imploramus.*

THESIS I.

SCabies, cùm ſcabioſorum manus prurientè ſua ſcabritie invitet, quo ſcabram cutim ſubinde ſcabant, hinc in eruendo Scabiei Etymo non multum erit deſudandum: Sic & in vernacula die Krätze/ à fricando vel ſcabendo, vom Kratzen ſuam accepiſſe nomenclaturam, eſt in aprico, & idem ipſum quoque ſentire Platerum ex praxi *tr.2.c.17.* apparet.

TH. II.

Græcis ψώρα ſcabies dicitur, communiter ſic ſentientibus Interpretibus. Hinc ψωρίασις, Scabies ſcroti: ψωροφθαλμία, lippitudo ſcabra: ψωρικὸν, medicamentum ſcabritiei adverſum. Intendere eo videtur *C. Plin. H. N. l.20.c.1.* Pſoram tamen Græcorum non planè ex æquo eſſe eandem cum Scabie cenſet J. Gorræus definit. medicar. hoc titulo, qui videatur.

TH. III.

Scabiei nomen latius aliquando ſeſe extendere, & quotiescunque interiorum partium tunicæ abraſionem quandam particularum furfuracearum patiuntur, ſcabie affectas illas dici ex Hipp. *Aph.77. ſect.4.* patet. Unde non veſica tantùm urinaria, teſte eodem, ſed & venæ huic malo ſunt obnoxiæ, ex mente Galen *in Comment. ad hunc Aph.* Eſt tamen hæc ipſa Scabiei acceptio minus propria. *Sicuti enim*, prout idem habet Galen. l. cit. *ſuperficies cutis in ſcabie tenuè quiddam remittit (quale eſt quod ſerpentum ſenectus appellamus.) Sic ubi in partibus ea quæ eſt veluti cutis tale quid patitur, & caſus erit paſſioni ſimilis.* Propriè verò & ſtrictius Scabies ſolius cutis extimæ affectus erit. In quo ſignificatu Illam Noſtræ ſubjiciemus conſiderationi.

TH. IV.

Definimus Scabiem, quod ſit aſperitas ſummæ cutis cum intemperie tuberculis & pruritu, necnon decidentia corporum furfuraceorum poſt ſcalpturam à calidis & acribus humoribus orta.

TH. V.

Aſperitatem dum dicimus eſſe ſcabiem, intellectam volumus non eam, quæ actiones ſecundùm naturam vitiare apta eſt

nata,

mata, quæque eo nomine morborum claſſibus accenſetur, cujus exemplum in interiore laryngis tunica exaſperata obſervare licet; Sed quam inter ſymptomata referre ſolent Inſtitutioniſtæ. Neque etiam ad Intemperiei Morbos referenda. Utut enim Intemperiem etiam ſæpius patiatur cutis Scabioſa, & exin quoque Nutritio illius lædatur; attamen cùm eadem ipſa Intemperies & hanc ſubſequens vitiata Nutritio in principio vix ſit ſenſibilis, nec hæc ab illa immediatè procedat, quæ duo requiſita ad morbi eſſentiam pertinere alibi ex profeſſo traditur, inter Morbos Eam annumerare jure dubitavimus. Aſt fortaſſis erat dicenda Intemperies ulceroſa? Sed neque ſic quidem. Præter enim ea, quæ modò adduximus, admodùm adhuc eſt incertum, num Intemperies illa ulceroſa, peculiarem aliquam conſtituat Morborum Intemperiei differentiam eſſentialem. Quod ſi namque juxta placita hactenus recepta per ulcus intelligas morbum ſolutæ unitatis partium mollium, ab eroſione ortum, non eſſentialis ſed accidentalis exurget differentia à Numero deſumta, eritque talis Intemperies morbus multiplex vel complicatus. Sin autem, per ulcus cum Hipp. intellectum velis Morbum in generali conceptu, nondum liquet, num à Genere deſumta denominatio, atque Speciei ſubalternæ juncta, conſtituere valeat ſpeciem ſpecialiſſimam, id quod Philoſophis judicandum relinquimus.

TH. VI.

Partem affectam cutim eſſe ex modo allata definitione conſtat, de cujus temperamento, cæteraque naturali conſtitutione, quæ adducenda erant, cùm paſſim apud Autores occurrant, noluimus operam inſumere, cupidum Lectorem ad ſuperiorum ſeculorum æquè ac noſtri ævi Anatomicos eorumque ſcripta, quæ quaſi innumera in plurium verſantur manibus, remittentes. Haut tamen incongruum videbitur, vel leviter ſaltem illa attingere, quæ poris formæ ratione affingunt Recentiorum nonnulli.

TH. VII.

Præter conſpicua illa, omniumque ſenſibus obvia foramina, quibus cutis ad ingreſſum egreſſumve neceſſariorum pertuſa eſt, inconſpicuis quoque & inſenſibilibus iisque penè innumeris

illam gaudere; Imò non cutim ſaltem, ſed reliquum etiam corpus univerſum meatibus obſcurioribus eſſe præditum, unanimis hactenus fuit Anatomicorum conſenſus, ſecuti Hippocratem, *confluxionem, conſpirationem, conſenſum, corporisque raritatem, de quibus lib. de alimento, in his fundantem*, nec non *Galenum, qui paſſim maximè tamen l.1. de ſanit. tuenda c.12.* conceptis verbis eosdem aſſerit.

TH. VIII.

Hiſce Veterum veſtigiis inſiſtere non ſaltem voluerunt, ſed &, quo de ſuo aliquid adjeciſſe viderentur, hos ipſos meatus præterea certis quibusdam iisque diverſis figuris exaſciare non dubitarunt Recentiores. Scilicet cùm varia ſint corpora, variis figuris pro ſuarum qualitatum varietate prædita, quæ per poros dictos ceu per cribrum aliquod tranſire debebant, pro varia rerum transeuntium figura ſimiles fingere poros placuit, quo liberior his pateat tranſitus; neq; enim hunc fore poſſibilem, ſi v. g. ſphærica corpora per triangulares poros viam affectent, ſed ſphæricos poros ſphærica corpora, triangulares triangularia, cubicos admittere cubica. Quibus placitis ita admiſſis multorum phænomενων faciliorem eſſe explicationem, cauſam hinc patere, cur vaſa bilem deferentia, nec ſerum nec ſanguinem ſuſcipiant, ſic rationem reddi poſſe, cur vapores alii cor, alii cerebrum, uterum alii petant. Sic in ramorum figuram expanſas aëris particulas veſicæ urinariæ poros haut penetrare, quos tamen penetrat aqua particulis gaudens veſicæ poris figuratenus convenientioribus; plura adducere jam ſuperſedemus.

TH. IX.

Plauſibilis ſanè prima fronte videtur hæc Philoſophia, unde & multorum meruit illa aſſenſum, adeò, ut vix eruditorum nomine digni jam cenſeantur illi, qui talibus dogmatibus in Matheſi ceu diſciplinarum certiſſima fundatis non aſſurgunt, imò ſunt, & quod mireris, ex noſtro ordine haut Proletarii, ſed Veteranei quoque majorisque famæ, quibus vetus Medicina una cùm hanc docentibus Medicis tantum non ſordet, quanquam, dum ad faciendam eam devenitur, eandem cum his calcant viam, niſi quod fortaſſis ad captandam apud ſimpliciores animos & imperitum

ritum vulgus non vulgaris eruditionis opinionem nomenclaturas hactenus receptas negligant, minus ſuetis in earum locum ſubſtitutis.

TH. X.

Cæterùm cùm eo promptior ſit in errorem lapſus, quo quis pronior eſt in amplectendis dogmatibus quibuscunque, non habita prius debita in eorum veritatem inquiſitione; hinc veniam merebimur, ſi aſſenſum noſtrum ſuſpenderimus, usque dum circa figuratos hosce poros oborta, jamque in medium producenda dubia fuerint ſoluta.

TH. XI.

Initio autem cùm negotium hoc verſetur circa rem quæ non in unum incurrit ſenſum, haud injuria hic ante omnia teſtimonium quis expeteret à ſenſibus. Abſurdus enim omninò videtur, & juxta Ariſtot. l.3. Phyſ. c.3. *Imbecillitate mentis laborans, qui ob ratiunculas quasdam etiam è longinquo aliquando petitas ſenſibilibus objectis aliquid attribuere conatur, de quo tamen ſenſibus nihil conſtat.* Neque fidem meretur Carteſius ſenſibus fidem dubiam reddens, imò planè iis denegans, *eò quod interdum errent illi, eſſe verò prudentiæ, nunquam nimis fidere iis qui nos vel ſemel deceperunt.* Principium namque petere Hunc cum ſuis aſſeclis urgebit recepta hactenus Philoſophia, quippe ſenſus, ab omni errore eximẽs, modo circa propria verſentur illi objecta, omniaque ſentiendi requiſita debite ſe habeant, quæ ab aliis ex profeſſo exponuntur. Quod ſi porrò de ſenſuum certitudine ex eo dubitandum, quia *quotidiè inſomnis innumera videmur ſentire, quæ nuſquam ſunt, nullaque ſic dubitanti ſigna apparent, quibus ſomnum à vigilia certo dignoſcat,* quæ ſecunda eſt ratio Carteſii, actum erit de primo ſuo atque certiſſimo cognoſcendi principio, quod eſt, Ego cogito, ergo ſum; Neque enim certus eſſe potuit Renatus Ipſe, num dormiens cogitaverit an vigilans, quo de principio tamen judicent alii. Nos de ſenſuum certitudine eò certiores ſumus, cùm & Ipſe Cartes ſenſus quoque comprehenſos velit ſub latitudine cogitationis, in qua tamen totius ſuæ Philoſophiæ fulcit principium primum.

TH. XII.

TH. XII.

Arduum autem opus aggrederetur, modo non planè inani labore ſe torqueret, qui conaretur ambigentium ſenſibus exponere poros certâ ratione figuratos. Sanè adeò coarctatæ eſſe minutiei illos, ut vix ac ne vix quidem Eorum figuræ tangentis manum afficere queant, noto eſt notius. Sed & eædem figuræ contemplantium oculis ſe ſubtrahent, niſi fortaſſis oculum quis armaverit Smicroſcopio, quanquam & tunc nonniſi extremitas ſaltem foret conſpicua, ex qua tamen ſuperficiaria fallax formaretur judicium de illa figura, quæ profundior eſt, & in abſcondito adhuc latitans oculos ſuffugit. Sed nolumus ulterius urgere hoc argumenti genus, ſive ſenſibus expoſitæ ſint hæ pororum habitudines ſive ſecus, præſertim cùm à ſenſibus petitæ argumentationes negativæ tantum roboris non habere videantur in rebus, quæ ob deſideratum requiſitorum neceſſariorum ſufficientem numerum ſenſibus ſeſe ſubducere valent.

TH. XIII.

Rationes ergò potius trutinandæ erunt, quibus hinc inde libratis ultrò patebit, num jure de nova hac doctrina dubitandum ſit nec ne? ſed & manifeſtum hinc evadet, an hiſce placitis conceſſis facilior ſit futura enodatio eorum, quæ in corpore noſtro vel ſecundum vel præter naturam evenire indies comperimur. Mox autem primo occurrit illud à cribro deſumptum ſive Exemplum ſive Simile, quod incongruè huc afferri vel imperitum vulgus pleno fatebitur ore. Quotusquisque enim eſt, qui neſciat cujuscunque generis cribra quanquam ſingula ejusdem figuræ foraminibus ſint pertuſa, apta eſſe variis figuratis corporibus trajiciendis. Scilicet corpora ſphærica, cubica, triangularia nonniſi per ſimilia tranſire foramina, adeoque corpora tranſeuntia cum meatibus per quos tranſeundum iis eſt, & vice verſa meatus cum corporibus ejusdem ſemper eſſe figuræ, ingens admodum eſt poſtulatum, quod Mathematicorum concedet nullus. Ita conus non orbiculare ſaltem ſed triangulare quoque foramen cum plenaria ſui expletione tranſire eſt potis. Sic circularis meatus præter globum etiam Cylindrum, nec non corpus lenticulare eodem modo transmittet, idem illud lenticulare corpus tranſibit

præter

præter modo dictum, porrò & foramen, ex duobus circuli ſegmentis minoribus conflatum. Plura hac de materia qui deſiderat, adeat Dan. Schvventerum, qui deliciarum Mathematicarum *part.3, propoſ.21.22.23. & 24* pluribus adductis exemplis demonſtrat, unum corpus per plura poſſe cogi foramina, adeò, ut propoſ.24. monſtret corpus certa ratione figuratum, quod quinque diverſa foramina exactè explere eaque tranſire poſſit. Imò meminit alterius cujusdam ſeptem foraminibus explendis & tranſeundis aptum, quod tamen Philo-Mathematici Lectoris ulteriori meditationi committit.

TH. XIV.

Sed relinquamus Mathematicis mathematicas ſuas ſpeculationes, & ad magis medica nos accingamus. In officinis pharmaceuticis æquè ac in Chymicorum laboratoriis nihil familiarius, quam ut per unum idemque colum, per unum idemque filtrum tranſeant liquores nunc acidis, nunc acribus, nunc ſalſis, nunc amaris, aliisve particulis imprægnati. Cùm autem juxta Illorum doctrinam, qui effingendis figuris impenſe delectantur, particulæ illæ, pro varia qualitate variè figuratæ ſint, utpote cum qualitatum illarum activitates à figuris dependeant, aliud certè expoſceret filtrum, aliud colum liquor ſalſus, aliud acidus, aliud dulcis, ſi circulares meatus nonniſi ſphæricas particulas, quadrati cubicas & ſic porrò admitterent excluſis aliis. Neque enim verò eſt conſonum, nec ullo vel probabili ſaltem argumento evinci poterit Chartarium chartæ emporeticæ aut Textorem panno data opera & ex arte affinxiſſe, vel verò præter opificum intentionem, & quaſi ex accidente illos obtinuiſſe meatus totidem figuris inter ſe diſcrepantes, quot expoſcunt liquores variis qualitatibus præditi pro libero ſui tranſitu; Quod ſi quis pertinaciter ſuſtineret, eſſe omninò & filtra & cola omnis generis figurarum meatibus pertuſa, neceſſum utique erit, ut idem afferat, parem eſſe rotundorum, quadrangularium, triangularium &c. foraminulorum numerum; videmus namque æquè prono curſu tranſire acida atque ſalſa, hæc æquè ac acria, amara, & ſic porro, modò non obſtet diverſa ſubſtantiæ ratio, aut immixtæ liquori feces meatus ex parte obturent, quod

apſum tamen aſſertum æquè difficilem merebitur aſſenſum; imò facilius & contractiore temporis ſpatio filtra transmearent liquores, variorum & diverſis qualitatibus præditorum ſimplicium virtutibus, aut ſecundùm Iſtos particulis imprægnati, quibusvis nimirum particulis per ſuæ figuræ convenientia foramina permeantibus, ac illi qui una ſaltem & ſimplici gauderent virtute, cui tamen reclamare experientiam deprehendet, qui hujus rei fecerit periculum.

TH. XV.

Sed & præterea ipſa corporis demeacula minus rite ſuo poſſent defungi in Oeconomia Animali munere, niſi variarum figurarum particulis tranſitum concedere eſſent aptæ. Neque enim ſunt canaliculi ſolis particulis, quæ ſecundùm naturam ſunt præſto, & viam meditantur, dicati, verùm etiam per eosdem transmittendæ veniunt aliæ, quæ præter naturam obortæ, corpus in morboſum conjiciunt ſtatum, idemque variis inquietant inſultibus. Etenim una cum ſudoribus & urinis Febrium aliorumque morborum cauſas etiam critice & cum ægri tolerantia evacuari quotidiana docet experientia. Cùm autem cauſæ iſtæ morbificæ pro morborum varietate variis qualitatibus & quæ Illorum Philoſophia eſt, variis figuris præditæ ſint, quo pacto tranſibunt particulæ iſtæ diverſæ renum illos canaliculos poroſvé cutis, ſi hi reſpuerent alia corpuſcula, quam quæ ſuis figuris aſſimilarentur, niſi quis aſſereret dictos canaliculos poroſve aliter pro acidis, aliter pro ſalſis, aliter pro acribus & ſic amplius eſſe pertuſos, aut verò eosdem illos canaliculos pro tranſeuntium particularum habitudine alias ſuſcipere figuras, quas ipſis in ſtatu præternaturali imprimerent, id quod tamen quam difficilimum ſit demonſtratu quis non videt? Quin & cum urina in ſtatu quoque naturali ex pluribus diverſæ ſubſtantiæ particulis conſtet, tranſibunt illa utique promiſcuè citra reſpectum ad figurarum convenientiam, aut verò renibus canaliculi etiam ſecundùm naturam alii pro ſalſis, alii pro tartareis, alii pro ſulphureis, alii aqueis corpuſculis erunt aſſignandi. Quod aſſertum tamen cùm præter hoc placitum omni omninò deſtituatur ratione, nec ullo alio ſuffulciatur argumento, nemo niſi ex præconcepta opinione præoccupatus facilè admittet.

TH.

TH. XVI.

Quam difficilis porrò futurus erit ingreſſus corpuſculorum in canaliculos ad ſimilem figuram excavatos, præſertim ſi illa fuerit inſigniter anguloſa, quis tam accuratè aptabit ea invicem, ut eminentiæ ac inciſuræ juſtè & absque offendiculo ſe mutuo excipiant & excipiantur? Quis particulas illas in canaliculorum, ut ita dicam, propyleo conſtitutas ita diriget, ut ingreſſum molientes, neque per transverſum appellant, neque ad latera ſaltem declinent, atque ſic impediat, ne vel planè à ſemita aberrent, vel in veſtibulo hærentes ulteriorem gradum ſiſtant particulæ iſtæ.

TH. XVII.

Adhæc nonnullis particulis tales affinguntur figuræ, quibus excipiendis idoneos determinare poros, & tales qui figuræ illarum particularum ad omnia & exactè æquent, difficile admodum, modo non impoſſibile. Enim verò, quænam ſodes in Epate demeaculis erit aſſignanda figura conformis excipiendæ bili? utpote cujus particulæ amaræ figuris gaudent furcatis; quæ in canaliculo figura fructui dipſaci quadrans vel mente poterit concipi? & quo quæſo peculiari modo excavabitur ductus, ut ſolis hamatis particulis tranſitum concedat excluſis aliis.

TH. XVIII.

Eſt præterea non Mathematicis tantùm & Mechanicis notum, ſed & in vulgus innotuit, ejusdem figuræ corpora ſi ſibi mutuo jungantur, non ita temerè producere coagmentatum aliquod ſimiliter ita figuratum. Sic globoſa corpora, ſi vel in infinitum junxeris nunquam globum rurſus efficies. Ita tetraedrica plura in unum coëuntia in tetraëdron neutiquam coibunt. Par eſto judicium de hamulis & contulis, de aciculis aliisve corporibus, quæ inter ſe combinata, nullo modo ſervabunt eam figuram qua gaudebant ſingula. Aſt verò, cùm propter indicibilem ſui exilitatem ſolitariè & ſenſim particulæ illæ nec incedant, nec tranſitum meditentur, ſed invicem junctæ; quo igitur fundamento canaliculis affingetur excavatio figuræ ſingularum particularum exactè reſpondens. Major adhuc & inextricabilis exſurgit difficultas in aſſignanda meatibus figura conformi, ſi particulæ heterogeneæ atque adeò diverſarum figurarum in uno corpore fluido

concurrant; In exemplum adducimus lac & ſudores, quæ cum papillarum foraminula atque poros cutis ſub eo ſchemate, quo ceu corpora mixta atque ex pluribus compoſita habentur, transeant, ad oculum quaſi oſtendunt unius figuræ meatus atque canaliculos tranſire poſſe diverſarum figurarum particulas, atque ſic præter ullam rationem, & nulla neceſſitate ſuadente poris certas affingi figuras, quod erat demonſtrandum. Sed de his ſatis.

TH. XIX.

Ad cauſas Scabiei enodandas accedendum nunc eſt. Noluimus autem hic diutius immorari in recenſendo vel refellendo dogmate Helmontiano, quo Scabiem ceu ſolius pellis affectum nonniſi à contagio oriri pluribus deducere conatur in Tractatu proprio Flagellum illud Medicorum. Quotusquisque enim eſt, cui lateat & Scabiem aliquando propullulare citra omnem contagionis ſuſpicionem? Undenam primus contraxit Scabiem? quotiescunque accidit, ut cum maximo ægri damno, imò aliquando ſummæ vitæ periculo, non conſulto perito Medico atque præter rationem applicentur ex ſulphure Mercurio, & aliis parata topica? Ut ita non habeat cur glorietur ille, *ſe manifeſtè ſciviſſe Scholarum Theoremata*, in doctrina puta de Scabie, *eſſe ſcabioſa & falſa*; Sed jure hoc ipſum telum retorquere poſſint Scholæ in primum Autorem. Sanè ficulneo admodum argumento niti Illum, à proprio ſuo exemplo deſumto, vel in trivialibus verſati monebunt, ex Logicis edocti, non valere conſequentiam à Particulari ad Univerſale. Aſt tales ignominiæ pœnas de ſui contemptoribus ſumere illam in eruenda veritate utiliſſimam Logicam erat æquiſſimum.

TH. XX.

Miſſo ergò Iſto per ignem Philoſopho, in determinandis cauſis Scholas conſulamus, juxta quas ratione & experientia nixas. Cauſa proxima & immediata eſt Nutritio cutis depravata. Continens verò communiter habetur humor acris, mordax, ſalſus, nitroſus, vel aliunde ad cutim translatus vel in ea genitus. Aut ſi mavis Scabiem materialiter producunt varii generis humores acrimoniam, ſalſedinem aut erodendi facultatem mediocrem

ſtracti. Varii generis humores dicimus, neq; n. unus aliquis certus humor hic incuſandus. Hinc non adeò incongruè, ſed ſic ſatis accuratè Avicenn. *lib.4. Fen.7. Tract.3. cap.6. Materia*, inquit, *ex qua generatur Scabies, aut eſt materia ſanguinea, cui admiſcetur cholera, quæ forſitan converſa eſt in melancholiam. Aut materia (ſanguinea) cui admiſcetur phlegma ſalſum Baurachinum.* Remotiores cauſas idem Avicenn. loc. cit. his innuit verbis: *Plurimum generatur ab acceptione in comeſtione ſalſorum, & acutorum, & amarorum, & ſpecierum, quæ pro condimento admiſcentur, & fixio generationis ejus in cute poſtquam natura expellit eam, eſt oppilatio pororum, & parvitas mundificationis. Aut retinetur propter debilitatem expulſiva, ſicut accidit decrepitis in fine ægritudinum, & propriè quando materia eſt plurima aut groſſa. Aut propter cibos malos, ex quibus generatur chymus malus, acutus, ſicut ſunt cibi ſalſi, & acuti, & ſimiles eis. Aut propter malitiam digeſtionis.*

TH. XXI.

Cauſas ergò rematas ex modò adductis Arabis verbis haut erit difficile proponere. Nimirum proximior eſt concoctio vitiata, ſive fiat læſa facultate, ſive propter errorem externum accidat illa. Singulæ autem coctiones ſi non ritè celebrentur, in ſcabiei generatione ſymbolam dare ſuam aptæ ſunt habendæ. Prima quidem labem potiſſimum contrahit ob errorem externum, aſſumtis in alimentum cibis muria conditis, fumo induratis, extremè ſalitis, aut alias nimis aromatiſatis, lac maternum ſimili vitio infectum. Huc referenda aqua nitroſa aut ſalſa, vel etiam quæcunque alia hactenus Naturæ inſueta, ſive potui materiam ſuppeditet, ſive in illa elixentur edulia. Sed & in quantitate error committitur, dum ob nimiam voracitatem plura generantur excrementa, quibus ſalſæ illæ & reliquæ antenominatæ qualitates induci poſſunt, maximè ſi coctionum organa in id conſpirent, à quo crimine nō planè alienus eſt ventriculus, ſi à naturali ſua conſtitutione receſſerit. Magis tamen incuſanda ſecunda coctio ejusque viſcera, ſi fuerint illa juſto calidiora forſan & ſicciora, unde eorum vis ſanguifica læditur, ſed & eadem impeditur, ſi vaſa miniſtrantia anguſtiam patiantur, ob quam nec laudabilis chylus in juſta conſiſtentia ad ſangniuis officinam ferri, nec genitus

à ſordibus ad ſufficientiam depurari poteſt. Et cum primæ coctionis vitia non corrigantur in reliquis, hinc ob chylum vitioſum adeoque errorem externum talem quoque generari ſanguinem eſt in aprico. Quemadmodum & propter eadem primæ ut & ſecundæ coctionis errata, tertiam pariter in parte affecta lædi quis ambiget? Sed & præterea cutis privata coctio læditur læſa facultate ob temperamenti labem, quam ex continuato vitioſi alimenti à Natura fortiore eô detruſi affluxu, ſæpiſſimè etiam ex contagio contraxit. Impeditur etiam eadem Facultas, quotiescunque pororum anguſtia undecunque contracta obſtat, ne excrementa inde ex corpore planè eliminentur, ad quam cauſarum claſſem referenda vita ſedentaria, ſive ex toto, ſive ex parte, immundities ab intermiſſa per lotionem ſordium adhærentium abſterſione aut neglecta veſtium mutatione.

TH. XXII.

Præter verò hæc coctionis vitia Scabies quoque ortum debet humoribus pravis, & ante nominatis qualitatibus ſalſis aliisve noxiis præditis, qui in morbis nunc acutis nunc chronicis in acutorum naturam tamen degenerantibus, motu critico, per criſin minus perfectam transferuntur ad cutim, utpote partem minus principalem, & excipiendis quæ moleſtiam creabant interioribus, dicatam, atque proin debilem habitam. Quin & affluxui materiæ peccantis ad extimas partes præbet frictio, & hinc obortus dolor, cui tractionem quandam communiter tribuere voluerunt Inſtitutioniſtæ.

TH. XXIII.

Hactenus recenſitas cauſas, ſi quis ad certas claſſes Rerum Naturalium, non-naturalium & præternaturalium, aut etiam cauſarum antecedentium procatarcticarum &c. reductas vellet, illi haut difficilis eſſet labor, modò in primis artis Elementis quadantenus fuerit verſatus. Quapropter his miſſis ad affectus differentias nos accingimus, quarum apud Authores plures paſſim occurrunt. Decantatiſſima inter illas eſt, qua alia dicitur Humida, alia Sicca; Illi quam ſeroſam & pituitoſam dicunt, puſtulæ conjunctæ ſunt majores albicantes, ad ſuppurationem tendentes, ſaniemque humidam multam fundentes. Huic, quæ pruriginoſa

ginoſa audit, puſtulæ ſunt minores nihil,vel parum idq; craſſum ſiccumve eructantes. Eſt præterea Scabies Univerſalis,vel Particularis; Recens vel Inveterata; Benigna vel maligna; Critica vel Symptomatica; Congenita vel adventitia, quarum quælibet quid ſit Tyronibus ex Inſtitutionibus non poteſt non eſſe cognitum. Adducunt alii aliam ab humorum ſpeciebus deſumptam, quæ tamen à prima illa adducta non multum recedit.

TH. XXIV.

Potioribus Scabiei differentiis in medium allatis, ordo nunc poſtulat, ut ſigna exponamus; At verò in Diagnoſticis tradendis, non eſt ut multum deſudemus, ipſe namque affectus ex ſe & ſua eſſentia ſatis in ſenſus incurrit; ſed & nec operoſum ex antedictis erit differentias noſſe; Cauſæ porrò ex cutis potiſſimùm colore,atque ſcabioſi temperamento, nec non conjuncti pruritus diverſitate pateſcunt. A cognatis verô Affectibus quomodo diſcriminetur, verba ſuperius in definitione expreſſa oſtendunt. Aſperitate diſcernitur à pruritu. ab Elephantiaſi differt loco affecto, utpote quæ non ſummæ tantùm,ut noſter affectus,cuti inhæret,ſed profundius deſcẽdens ipſam carnẽ occupat. A lepra, quod in hac ſquammæ ſcalpendo decidant, in Scabie corpora furfuracea, ab Impetigine Latinorum, Lichenibus, Mentagra,tuberculorum præſentia, quibus dicti affectus deſtituuntur.

TH. XXV.

Sequuntur Prognoſtica. Scabies malum eſt, quod deformitatem potius infert quam periculum minatur. Imò cùm hâc via natura à pravis humoribus ſe exoneret,ab aliis morbis præſervat, & ad longam ſenectutem hominem producit, modò cætera ſint paria; non tamen eſt prorſus negligenda,non ſaltem ob formoſitatis depravationem,ſed & quoniam diuturnior in lepram degenerare poteſt. Difficilioris autem eſt Curationis,quæ Senes occupat,quæ inveterata,quæ ſicca, quæ fœda & maligna. Facilius verò curatur in Juvenibus,mulieribus,recens,humida, benigna.

TH. XXVI.

Curatio ergò dum inſtituenda eſt, in illa procedendum erit juxta Medendi Methodum, & beneficio hujus erutas Indicationes.

nes. Cùm autem ſuprà inter Symptomata retulerimus, ſitque illa Symptoma ſymptomatis, Symptomata porrò ex ſe & primo nihil indicent, niſi urgeant, & cauſarum morbificarum induant naturam, hoc verò malum urgentius non ſit, hinc in curanda Scabie eo opera locanda, ut cauſæ illius tollantur, quæ ſuperius adductæ, cùm in duas poſſint reduci claſſes, Morbos ſcilicet & Cauſas morbificas, duplex quoque hic erit Indicatio, curatoria quæ morbos, & præſervatoria, quæ cauſas reſpicit.

TH. XXVII.

Sanguis ergò, ſi Indicans fuerit præſtò, evacuetur, idem impurus depuretur, viſcerum vitia corrigantur, meatus occluſi reſerentur, à parte affecta ſordes cujuscunque generis detergeantur, & ne vel in eadem denuò generentur. vel ibidem aut etiam in toto corpore colligantur, proſpiciatur. Auxiliorum materiam ſuppeditante triplici Fonte notiſſimo. Chirurgico, Pharmaceutico, Diætetico.

TH. XXVIII.

Ex Fonte Chirurgico primo ſe ſiſtit venæſectio, quæ in corpore plethorico locum habet, ſi præſentia indicantia illam expoſcant, nec ſit quod prohibeat. Tundatur mox in principio vena brachii absque delectu lateris, niſi vel hepar, vel lienem in culpa eſſe conſtiterit, tunc enim rectitudo obſervanda, quod ſi Menſium ſimul adſit ſuppreſſio affectum hunc fovens, ſaphena inſtante eorundem fluxu aperiatur. In aſſuetis ſedis venæ aperiantur, applicatis hirudinibus, præſertim ſi venæ iſtæ ſint tumidiores & patiens melancholicus. Quantitatem ſanguinis detrahendi determinabit ejusdem ſanguinis à naturali ſtatu receſſus. Conducunt præterea Cucurbitulæ cum ſcarificatione nec non ſcarificationes ſolæ, non tamen niſi corpore jam dum probè evacuato. Laudantur & à nonnullis hirudines partibus affectis applicitæ, & magis adhuc cauteria in cruribus geſtata, in ſcabie præcipuè rebelli, modo nihil ſit quod eadem prohibeat.

TH. XXIX.

Fons pharmaceuticus numeroſa offert medicamenta ex triplici Regno, Minerali, Vegetabili, Animali, eaque tam interna, quàm externa. Agmen inter illa ducunt cum præparantibus purgan-

purgantia. Utraque pro varietate humorum peccantium variant, eorumque larga ſeges apud Authores, Materiam Medicam qui tradiderunt, paſſim eſt obvia. Circa iſta tamen ſic monente J.C. Claudino *l.1. Emp. Rat. c.2.* notandum venit, primo nunquam Epaticam, ſcabioſam, acetoſam, fumariam eſſe negligenda, deinde in naturis calidis atque in inſigni fervore à Syrupis abſtinendum eſſe. Circa purgantia notat idem Autor in vetuſta Scabie, à nonnullis maximè commendari Aloes frequentiorem uſum, cautione tamen opus eſt, ſi corpora fuerint æſtuoſa, in quibus itidem à pilularum quoque uſu abſtinendum. Notandum & porrò ob diverſitatem humorum peccantium electivè purgantia non eſſe planè prætereunda, maximè tn. illa præſcribēda, quæ aduſtos humores educere apta eſſe nata, obſervarunt hactenus Practici. Hinc præter Tamarindos conducunt Epithymum, Polypodium, ſerum lactis præprimis caprini, Radix Ellebori nigri, Ghitta Gemou, & ex Mercur. nec non Antimonio parata medicamenta, qualia ſunt Mercurius dulcis ſ. nec non cum Mercurio vitæ. Mercurius cum Sole præcipitatus. Arcanum Corallinum, Antimonium per inferiora purgans, & id genus alia arcanioris præparationis, de quorum poſſeſſione paſſim gloriari ſolent illi per ignem, Philoſophi an Medici; imò nec incongruum erit hæc ipſa mineralia cruda aliis ſimplicibus certa proportione juncta decoctioni ſubjicere, talia ſanè decocta in maſſa ſanguinis depuranda optatum præſtare effectum expertus teſtabitur.

TH. XXX.

Neque verò ſolis catarcticis tollitur malum, ſed præterea, præſertim ſi ſcabies fuerit inveterata, atque tam promptè cedere neſcia, ea in uſum adhibenda veniunt remedia, quæ detergendo, diſcutiendo, exſiccando, ſanguinemque ita à quisquiliis vindicando, puriorem eum præſtant. Ex quibus eminent præter fumariam Ebulus Guajacum, ſarſa, china, præcipuè in emaciatis, Antimonium viperæ, & exinde parata medicamenta: Spiritus & Eſſentia fumariæ, Ebuli, Lignorum, & decocta eorundem. Tinct. Antim. ſimpl. & tartariſata. Sulph. Aurat. antimon. Antim. diaphoret. ceruſſ. antim. Eſſent. Viperar. ſpinæ earundem, Sal nec non Trochiſc. de viperis. His adde Tincturam Tartar. co-

rallorum ſimplicem, nec non cum ſpiritu ligni Saſſafras extractam. Medicamentum & authoritate graviſſimorum virorum, & experientia ipſa præſtantiſsimum ad 40. dies potũ, quod nunquam ipſum fefellit, laudat J. C. Claudinus Conſil. 47. decoctum puta Piloſellæ.

TH XXXI.

Quandoquidem autem hæc ipſa ſanguineæ maſſæ impuritas haut rarò ortum ſuum debeat vitioſæ & præternaturali viſcerum coctionis diſpoſitioni, quin & vaſa eorum æquè ac Meſenterii ob ſui anguſtiam præter modum contractam non ſint planè immunia, prout ex iis, quæ ſupra in recenſione cauſarum adduximus, conſtat. Hinc ipſa ſana dictat ratio, & rationalis Medendi Methodus jubet, ad tollenda hæc quoque vitia ceu Cauſas Remotiores curam eſſe dirigendam, niſi velimus in caſſum laborare. Quam ipſam tamen curationem ſtudio brevitatis præterimus, Lectores ad Authores Practicos remittentes.

TH. XXXII.

Ex fonte Pharmaceutico agmen claudunt Externa, quibus parti affectæ ſubvenitur, temperamentum nimirum ſervando, tonum cuſtodiendo, materiam fluxam nondum impactam reſolvendo & ſiccando, impactam detergendo, poris infarctam ab infarctu liberando; quibus majoris penetrationis & facilioris operationis gratia addenda incidentia. Circa quorum uſum notandum primo, ea nunquam eſſe negligenda, ſi cutis fuerit infecta, cum omne nutrimentum etiam laudabile à vitioſa cute corrumpatur, deinde non eſſe illa uſurpanda, antequam fuerint præmiſſa univerſalia, niſi fortaſſis in principio illius Scabiei, quæ à ſolo contagio ortum traxit, quemadmodum ex Arabibus monet, & inter alios canones univerſales & hos quæque proponit P. Foreſtus lib. 5. Obſ. Chirurg. 11. in Scholio. Unde malè Scholas inculpat loc. citat. Helmont. ac ſi in ſola Venæſectione & Purgatione præſidium curandæ Scabiei locaverint.

TH. XXXIII.

Materia Externorum eſt varia, perinde ac Remediorum Formulæ variant. Inter quas tamen frequentiores ſunt Lotiones & Balnea, tam naturalia aquæ dulcis item Thermæ Nitroſæ, ſulphu-

Sulphureæ, quam Artificialia, unguenta, linimenta. Parantur talia ex Nitro, Sulphure, Alumine, Rore majali, Mercurio, calcē viva, Rad. Lapathi major. acut. helen. bryon. Saponaria, Nicotiana, malva, Scabioſa, Staphiſagria, ſtyrace liquida, Balſamo Indico, ſucco arantiorum, Limonum Tartaro. Efficaciora habentur decoctum calcis vivæ & ſulphur. in quo Mercur. dulc ſolutus, decoctum & infuſum ſulph. unguentum Roſatum cum Mercurio præcipit. vel arcano corallino, Unguent. diapomphol. cum oleo nicotian. floribus vel lacte ſulph. Unguentum de Nicotiana, Unguentum Slotani Efficaciſſimum apud G. Fabrit. Hildan. *cent.*5. *obſ.*43. aliud habet B. Montagnana *conſ.*292. quod nunquam fefellit. Aq. Mercurialis Rulandi, aq. viridiuſcula poſt ſolutionem & præcipitationem Lunæ. Unguentum album Camphoratum cum ſale vel oleo Tartari per deliquium, lutum poſt frictionem, quod ex mente Q. Sereni laudat A. Veſalius *Chir. Mag.l.*4.*c.*16. In quorum uſu præter ſuperius jam tradita notandum, poſt uſum Balneorum mox eſſe provocandum in lecto mundo ſudorem exhibitis diaphoreticis, quem excipiat corporis illitio conveniente unguento. In uſu autem Mercurialium inſigni opus eſſe circumſpectione, atque parca manu ea eſſe adhibenda, imò vel uni ſaltem alterive membro talia applicanda. Unde nonnullis ſolenne eſſe ſolet, ut unguentis aut linimentis illis, quæ Mercurius ingreditur, ſaltem articulos manuum pedumque inungant, nec ſine exoptato ſucceſſu.

TH. XXXIV.

Tandem Diæta exponenda reſtat in rerum ſex nonnaturalium moderamine conſiſtens. Aër cùm obſit in calore & frigore intenſior, locum habebit moderatus. Edulia vitentur omnia, quæ ad ſuperius memoratam cauſarum claſſem poterant reduci. Imprimis autem vitentur pinguia, oleaginoſa, ſalſa, acria, ſalita, præcipuè carnes ſuillæ. Eligantur autem cibi boni ſucci & parciſſimè conditi, iique potius elixi, quàm aſſati aut frixi; Maximè autem à proprietate ſubſtantiæ laudatur caro leporina, à P. Craſſo apud J.B. Montan. conſ.372. & in contumaciſſima eaque maligna viperarum caro. In potu caveat Scabioſus ſibi ab omni generoſo & fortiore potus genere, eligat potius vel vinum tenue,

 cere-

cereviſiam tenuem, aut etiam ſi malum contumacius, decoctum ſecundarium lignorum, aut ligni ſaſſafras, Santalorumve cum paſſulis decoctum, quibus decoctis ut & acidulis vinum quoque dilui poterit. Nec eſſet incongruum ſero lactis præcipuè caprini, etiam potus ordinarii loco uti. Circa ſomnum & vigilias modus ſervetur, ſicuti & circa motum & quietem, magis tamen eſt nocuus motus immoderatus, maximè autem omnium partium læſarum frictio, modò ab ea abſtinere poſſint ægri. Munditiei quoque ſtudeat æger, induſia ac linteamina frequentiùs mutando, detque operam, ut excernenda debito modo & tempore excernantur, retineantur verò Retinenda, præprimis autem noxia habetur Venus: Affectus denique animi ſint itidem moderati, omnesque illi extirpentur, unde maſſæ ſanguineæ acrimonia poterat conciliari.

FINIS.